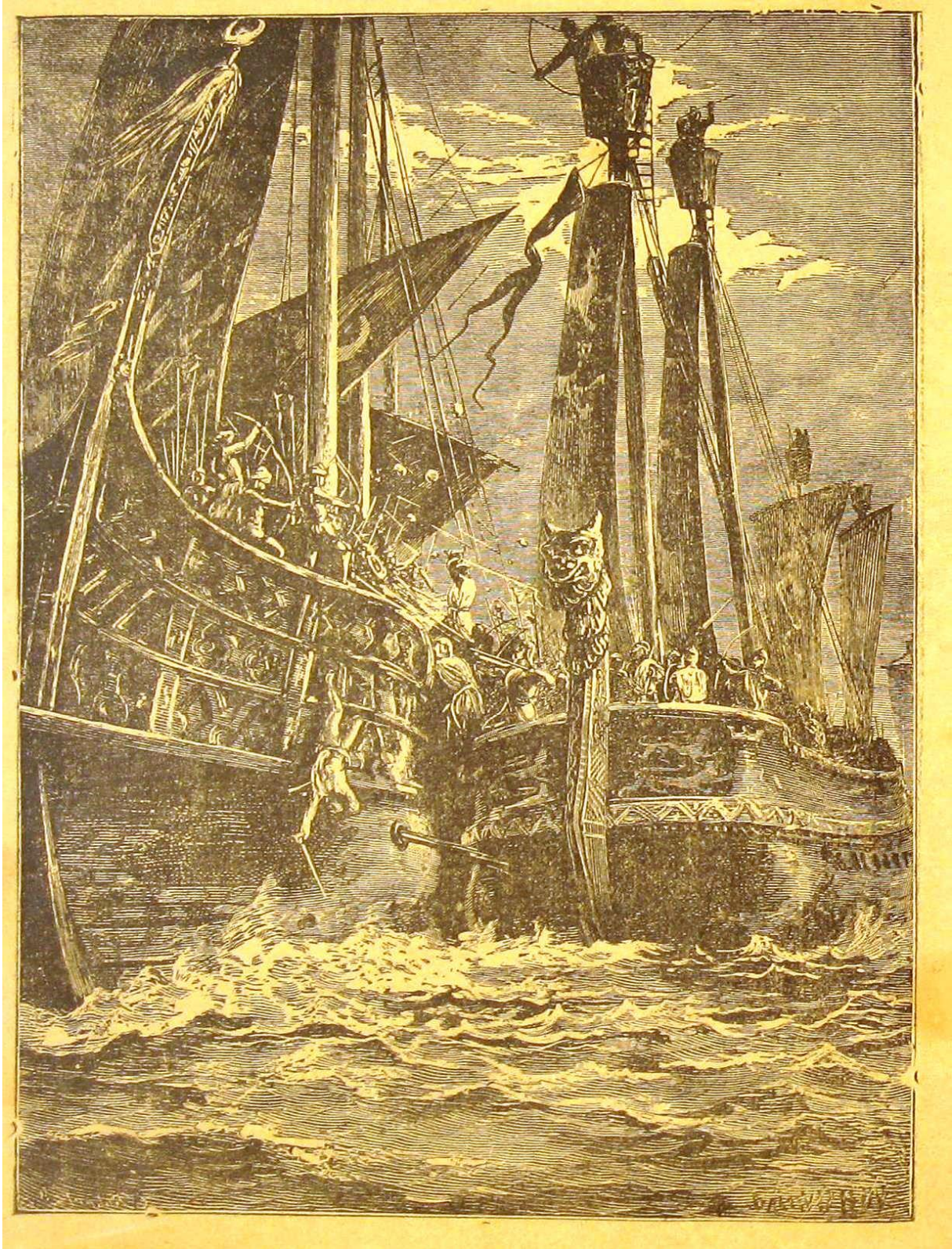

NAVARİN DENİZ SAVAŞI

Osmanlı tarihinin en üzücü deniz savaşlarından biri de İnebahtı ve Çeşme'den sonra hiç şüphesiz Navarin faciasıdır. Navarin olayı ibretlik bir hikâyeye sahiptir. Yaşanan bu olaydan ders alınmadığı için Sinop baskını yaşanmış ve donanmamız yine Çeşme'de ve Navarin'de olduğu gibi Ruslar ve müttefikleri tarafından imha edilmiştir. 20 Ekim 1827'de dostane bir havayla Navarin limanına giren müttefik gemilerinin ani ateşi 3 saat sürmüş, 57 Osmanlı-Mısır

gemisiyle 6 bin asker kaybedilmiştir. Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasında bu olayın büyük önemi bulunmaktadır.¹

18 Ekim 1827 tarihli yazışma Navarin'le ilgili ilk yazışmadır. Yazışma ile olayın nasıl meydana geldiği ve amaçlarının donanma-yı hümayunu yok etmek olduğunun anlaşıldığı belirtilmiştir. Elbette bunu sonradan anlamının bir faydası yoktur. Önemli olan bunu baştan anlayım ona göre davranabilmektir. Kurmay aklı bunu gerektirir ama ne kadar liyakatsiz adam bir araya gelirse böyle vahim sonuçlar ortaya çıkar. Mora Valisinin yazısında özetle düşmanı kaleden gözetleyin eğer limana girmek isterse bir adet uyarı topu atılsın gizlenmezler ise hemen muharebeye başlansın diye talimat verdiği, fakat donanma reisinin buna cesaret edemeyerek işi olurluna bıraktığı ancak düvel-i mersumenin firkateyn ve korvet gibi sair gemilerine önder olarak 12 kıt'a kalyonu muharebe usulü üzere devamlı olarak liman içine girip demir atarak tabyalarımıza gülle vs atmaya başladığı belirtilmiştir.²

Aynı tarihli (18 Ekim 1827) diğer bir yazıda ise Rus, İngiliz ve Fransız donanmalarının Anavarin (Navarin)'de donanma-yı hümayun ile Mısır donanmasına ne suretle saldırdıklarına dair ayrıntılar belirtilmiştir. Buna göre İngiliz Fransız ve Rus gemilerinden oluşan düşman donanmasının Cumartesi günü saat dokuz civarında savaş düzeninde limana girmeye başlamış ve o esnada İngiliz amirali tarafından muma-ileyh Muharrem Bey tarafına 2 memur gönderilip savaş sebebi nedir diye soru sorulduğu halde amiralin bindiği kalyondan top atmaları üzerine Muharrem Bey'in cümle donanma sefinelerine top atmamaları için çok defa işaret verdiği halde Fransız amiralinin bindiği kalyondan dostluğa aykırı şekilde top atmaya başladığı, dolayısıyla kaleye yalan söz göndererek hile ve oyun yaptıkları belirtilmiştir. Saldırıdan kurtulan gemilerimizin sayısında dahi netlik olmadığı 6 ila 11 arasında tereddüt olduğu da anlaşılmaktadır.³

18 Ekim 1827 tarihli yazı ile bildirildiğine göre Anavarin (Navarin) hadisesi dolayısıyla Rum eşkiyasından başka Rus, İngiliz ve Fransızlardan da gaflet olunmayıp kötülüklerinin engellenmesine çalışılacağı belirtilmiştir.⁴ Acaba onların bu zamana kadar dost oldukları mı düşünülmüyordu, insan merak etmiyor değil.

¹ Yrd. Doç. Dr. Adem Kara, Yeni Türkiye, 1828-29 Osmanlı-Rus Savaşı ve Anadolu'da Alınan Tedbirler,

² Başkanlık Osmanlı Arşivi Fon Kodu: HAT, Dosya No: 946, Gömlek No: 40718 E, Tarihi: 27 (Ra) Rebiü'l-evvel 1243 (18 Ekim 1827), Konusu: **Anavarin (Navarin) muharebe-i bahriyesinin suret-i tekevvüdünün evvelce arz edildiği, Donanma-yı Hümayun'la düşmana karşı muharebenin donanmanın ifnasından başka bir şeyi intaç etmeyeceğinin evvelce kaptan ve sergerdegân-ı donanma tarafından inha edilmiş olduğu.**

³ Başkanlık Osmanlı Arşivi Fon Kodu: HAT, Dosya No: 860, Gömlek No: 38367, Tarihi: 27 (Ra) Rebiü'l-evvel 1243 (18 Ekim 1827), Konusu: **Rus, İngiliz ve Fransız donanmalarının Anavarin (Navarin)'de donanma-yı hümayun ile Mısır donanmasına ne suretle tecavüz ettiklerine dair tafsilatı ve Mora Valisi İbrahim Paşa'ya zahire irsali keyfiyeti.**

⁴ Başkanlık Osmanlı Arşivi Fon Kodu: HAT, Dosya No: 944, Gömlek No: 40681 J, Tarihi: 27 (Ra) Rebiü'l-evvel Sene (12)43 (18 Ekim 1827), Konusu: **Anavarin (Navarin) hadisesi dolayısıyla Rum eşkiyasından maada Rus, İngiliz ve Fransızlardan da gaflet olunmayıp def-i mazarratlarına çalışılacağı.**

28 Ekim 1827 tarihli yazıda da İngiliz, Fransız ve Rus gemilerinden oluşan bir donanmanın harp vaziyetinde Anavarin (Navarin) Limanı'na girip orada bulunan donanma-yı hümayun ve Mısır gemilerine taarruzla çoğunun yanıp batmasına sebep verdikten sonra çekilip gittiği ve gemilerde bulunan dört aylık asker zahiresinin de tamamen yandığı belirtilmiştir. Ayrıca Anavarin Limanı haricinde bulunan İngiliz ve Fransız ve Ruslardan 11 kıt'a kalyon ve sair fırkateyn ve korvet ve birik gibi 27 kıt'a gemileri Cumartesi günü saat dokuz civarında savaş usulü dizildikleri ve limana girmeye çalıştıkları sırada İngiliz Amiraline özel tercüman yardımıyla adam gönderilip sizden emniyetimiz yoktur limana girmeyin diye ifade olduğunda sinirlenerek cevap vermediği ve tercümanı kovduğu, buna rağmen amaçlarından vaz geçmeyerek limana girdikleri ve savaş düzeni aldıkları ifade olunmuştur. En dikkat çekici olanı ise bir gün önce Mısır donanmasında görevli Fransız tebaasından birkaç memura Fransız amirali tarafından bir mektup geldiği ve Osmanlı donanmasıyla aramızda kavga görünüyor siz bayrağınıza karşı mı koyacaksınız hemen bulunduğunuz İslam teknelerinden çıkıp hizmetinizi bırakın denildiğinin anlaşıldığının belirtilmiş olmasıdır.⁵ Bu haberin ne zaman alındığı belirtilmese de haberin alındığı zaman önemlidir. Eğer olaydan önce istihbar edildi ise buna rağmen önlem alınmadıysa durum daha da vahimdir.

Bu konuyla ilgili olarak okunup, Osmanlı Türkçesi'nden çevirisi yapılan kitapla ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Muhârebat-ı Bahriye-i Osmaniye, Müellifi Bahriye Fen Komisyonu Azasından Kolağası Süleyman Nutku⁶, İstanbul Sene 1307 (1891)

Belge Çözümü

Navarin Muharebesi

(1243) Hicri Cemaziye'l-ahiresinin yedinci (1827) Miladi Eylülünün yirmi beşinci günü (Sir-Edvar-Codrington) nam admiralin taht-ı kumandasındaki (kumandası altındaki) İngiliz donanması Fransız donanmasıyla beraber liman haricine demirleyip, berren ve bahren (karadan ve denizden) Rumlar üzerine harekettten ferağ etmesini (vaz geçmesini) İbrahim Paşa'ya ihtar ve İngiltere, Fransa, Rusya devletleri bi'l-ittifak Yunanistan'ın istiklâliyetini kabul ve tasdik ettiklerinden muhalefet olunursa harben men'e memur (görevli) olduklarını ve limandan çıkan gemileri tevkif eyleyeceklerini iş'ar ettiler. İbrahim Paşa cevaben Devlet-i Âliyye donanmasını kendi suları dâhilinde geçt ü güzardan men'e hiçbir devletin hakkı olamayacağını ve hasbe'l-memuriye arşipele (yarım adaya) harekete mecbur olduğunu bildirmiş ise de admiraller talimatları kat'î olduğundan mümanata (engellemeye) mecbur olduklarını tekrar etmişlerdi.

⁵ Başkanlık Osmanlı Arşivi Fon Kodu: HAT. Dosya No: 945, Gömlek No: 40696, Tarihi: 7 Rebiü'l-ahir 1243 (28 Ekim 1827), Konusu: **İngiliz, Fransız ve Rus gemilerinden mürekkep bir donanmanın harp vaziyetinde Anavarin (Navarin) Limanı'na girip orada bulunan Donanma-yı Hümayun ve Mısır gemilerine taarruzla çoğunun yanıp batmasına sebep verdikten sonra çekilip gittiği ve gemilerde bulunan dört aylık asker zahiresinin de tamamen yandığı.**

⁶ Süleyman Nutku (1853-1924), Osmanlı askeri ve yazarı. 1875 yılında Üsteğmen rütbesiyle Osmanlı Donanması'na katıldı. Değişik savaş gemilerinde görevli olarak Karadeniz ve Akdeniz'de bulundu. 1890 yılında ilk kez Deniz Mecmuası'nı çıkardı. 1897 yılında Deniz Müzesi'ni kurdu. 27 Temmuz 1902 tarihinde 25 ciltlik Büyük Britannica Ansiklopedisi'ni Türkiye'ye getirmeye teşebbüs ettiği için II. Abdülhamid tarafından Preveze'ye sürgün edildi. 1911 yılında Kaymakam rütbesiyle emekli edildi. Emekliliğinde, 1923 yılına kadar geçen süre içerisinde Osmanlı Kaptan ve Makinistler Cemiyeti'ni kurdu. Deniz Gazetesi'ni çıkarmaya başladı. Meteoroloji Teşkilatı'nı kurarak 1,5 sene yönetti. Kılavuzluk Teşkilatı'nı kurdu ve boğazlardaki seyir düzenini yapılandırdı. 1924 yılında İstanbul'da öldü.

İbrahim Paşa, Fransa admiraliyle bizzat mülakat edip admirallerin kararlarına tamamen vakıf oldukda (kararlarını anladığında) keyfiyeti Bâb-ı Âlî'ye bildirerek iradesi suduruna değin (çıkana kadar) tevkif eyledi (durdurdu). Admiraller Rumlara taarruz olunmamak şartıyla Mora sahillerinde bulunan kala-i hâkaniye zahire (erzak) sevkine müdahale etmeyeceklerini beyan etmişler idiyse de zahire hamulesiyle (erzak yüküyle) İnebahtı⁷ taraflarına irsal olunan (yollanan) gemiler İngiliz admirali tarafından liman ağzına karakol tayin kılınan kapudan (Felos)'un taht-ı kumandasındaki (Dartmos) nam firkateyn tarafından memnuat-ı şedideye (şiddetli engellemeye) tesadüf ettiklerinden avdet etmişlerdi (dönmüşlerdi).

Bâb-ı Âlî'ye yazılan tahrirata cevaben vürud eden (gelen) cevapnamede (Navarin) Limanı Boğazını güzelce muhafaza edip ecnebi donanmalarının tehdidatına nigah etmeyerek (bakmayarak) icab eden gemilerle hareket ve muhalefet-i fiiliye vuku'u bulursa mukabele-i bi'l-misile mübâderet-i ferâiz-i diniyeden olduğu ve ifa-yı muktezası kumandanlık uhdesine mevdu' bulunduğu serâhaten beyan kılınmıştı. Ne çare ki şu emr-i sami üzerine İbrahim Paşa denize çıkmaktan ihtiraz ederek iş tekrar ümera-yı bahriye ile istişareye düşürüp, gemilerin muharebeye elverişli ve kâfi olmadığından bahisle mazbatalar tanzim ettirip Der-aliyye'ye irsal ve mazâbit-ı mezkûrede (bahsedilen mazbatalarda) kendisi her türlü fedakârlığa hazır ise de fûnun-ı bahriyede (deniz biliminde) malumatı olmadığı cihetle müşavereye mecbur olduğunu ilave ve iş'ar etmişti. Bundan sonra düvel-i müttefika (müttefik devletler) donanması hakkında muamelat-ı dostane icrasından asla inhiraf olunmamasını (sapılmamasını) Tahir Paşa ile Muharrem Bey'e tavsiye ve tenbih edip umur-ı beriyeyi rüyet (yakındaki işleri görmek) için Mora dâhiline (içine) azimetle (giderek) donanmayı bu hal üzere limanda terk etti. İbrahim Paşa müfakat ettiğinde (ayrıldığında), Mısır donanmasında müstahdem (görevli) Fransız zabitlerinin Fransa admirali tarafından aldıkları mektuplarda Osmanlılar ile muharebe mukarrer olduğundan (kararlaştırıldığından) terk-i hizmetle avdet etmeleri (hizmetlerini bırakıp dönmeleri) iş'ar olunmuştu (bildirilmişti). Zabitan-ı muma-ileyhimin azimeti üzerine Mısır donanması kumandanı olan Muharrem Bey Fransız admiraline tercüman irsaliyle ecnebi donanmalarının hal ve hareketleri emniyeti selb ettiğinden (tehlikeye düşürdüğünden) limana limana girmemelerini tebliğ etmişti. Bu tebligat muharebeyi tâcil etti (çabuklaştırdı). Ertesi günü vak'a-i müessife vukua geldi.

Navarin'de Bulunan Donanma-yı Hümayun

Aded-i Top	Esami-i Sefâin (Gemi İsimleri)
80	Gûh-i Revvan Patrona Hümayun Çengeloğlu Tahir Paşa
74	Burc-ı Zafer
74	Fatih-i Bahri
64	Fevz-i Nusret
64	Kâid-i Zafer
48	Keyvân-ı Bahri
48	Feyz-i Mi'raç
48	Mecra-yi Zafer
42	10 Firkateyn
22	14 Korvet
10	5 Birik

⁷ İnebahtı veya Eynebahtı-ynabahtı) Yunanistan'da Aetolia-Akarnania bölgesinde yer alan bir kasabadır. İnebahtı şehri Korint Körfezi'nin kuzeyinde yer alan bir liman kasabasıdır. 1571 yılında Osmanlı donanması'nın yenilgiye uğradığı İnebahtı Deniz Muharebesi, burada yaşanmıştır. <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nebaht%C4%B1>

Mısır Donanması

48	4 Firkateyn
22	3 Korvet
10	4 Birik
6	2 Golet ⁸
-	3 Ateş Gemisi

İngiliz Donanması**Aded-i Top****Esami-i Sefâin (Gemi İsimleri)**

80	Asya-vays Admiral (Koramiral) Sir (Edvard- Codrington) Kapudan	
Edvard-Farzon		
74	Ceno	Komodor (Volter-Basaret)
74	Albion	Kapudan (Con-Avmeni)
46	Dardmouth	Kapudan Tomas-Felvos
50	Glaskow (Glasko)	Kapudan Ceyms-Mot
48	Cumbrian	Kapudan Gavn-Hamilton
28	Dalpon	Kapudan Ferdaspons

(Rus) nam korvet ve üç birik ve bir kotra dahi mevcut idi.

Fransız Donanması

60	Serene	Rir (Rear) Admiral (Tuğ Amiral) Dorigni
80	Trident	
78	İspiyon	
80	Bresilyo	
48	Armide	
28	2 Korvet	

Rusya Donanması**Aded-i Top****Esami-i Sefâin (Gemi İsimleri)**

80	Azof-Rir (Rear) Admiral (Tuğ Amiral) Haydın	
76	Gargon	
76	Azekiel	
76	Aleksandır Nevski	
48	Kostantin	
36	Proveski	
36	Elina	
36	Kastor	

Düvel-i selase (üç devlet) Yunan meselesinin matlubları veçhile (istekleri gibi) bitirilmesini bi'd-defaat (defalarca) Bâb-ı Âlî'ye arz edip muvafık (uygun) bir cevap alamadıklarını ve yedi seneden beri ihtilalin imtidadıyla (uzamasıyla) tahaddüs eden (ortaya çıkan) emniyetsizliğin arkası alınmak kabil olamadığını bahane ederek Devlet-i Aliyye donanmasının zabtını tasmin etmişler (kararlaşmışlar) idi. Ehemmiyet-i maslahata İbrahim ve Tahir Paşalar vakıf olmuş ve donanmanın limanda bulunmasına, boğaz kalelerinin tahkimiyle düşmanın içeriye duhulüne (girmesine) meydan verilmemesi hususuna İbrahim Paşa re'y verdiği halde Tahir Paşa limanda tevakkuf eden (duran) donanmanın kaffeten (tamamen) mahvını mucip olacağını gemiler limandan çıkıp yelken üzerinde bulunurlar ise, telefata olsa da çoğu selamet bulmak memul

⁸ Gulet: Eskiden korsanlar tarafından, bugün sâdece gezi ve spor teknesi olarak kullanılan iki direkli, randa yelkenli, 50 ilâ 200 tonluk, ince zarif yelkenli gemi (Direk sayıları ve ağırlıkları daha fazla olan guletler de yapılmıştır). <http://www.lugatim.com/s/GULET>

olduğunu beyan ile İbrahim Paşa'ya itiraz etmişti. İşbu ihtilaf-ı efkâr üzerine Tahir Paşa İbrahim Paşa'nın taht-ı kumandasında bulunduğundan hod be hod (ister istemez) gemileri dışarıya çıkarmaya muktedir olamayıp, ancak tahriren (yazılı) bir emir isteyip almış ve fakat limanın muhafazası için boğazı seddetmekte (kapatmakta) ihmal etmişti.

Navarin limanı altı mil muhitinde olup ağzını (Sefagetire) adası sed etmiş ve teşkil eylediği altıyüz yarda imtidadında (uzunluğunda) bulunmuştur. Boğazın sağ taraf sahilinde yüz yirmi toplu bir istihkâm mevcut olduğu gibi mukabilindeki (karşısındaki) ada üzerinde dahi istihkâm var idi. Cezire-i mezkûrenin müntehâ-yı şimaliyesi (kuzey tarafı) üzerinde bulunan istihkâm dahi limana hâkim idi.

Donanma-yı hümayun limanın gerisine yarım ay şeklinde demirlemiş ve alabandaları boğaza nazır bulunmuştu. İkinci hattı teşkil eden (oluşturan) küçük gemiler ise büyük gemiler beynindeki (arasındaki) mesafeyi doldurmuşlardı. Boğaz medhalinde (girişinde) yalnız ateş gemileri bırakılmıştı.

(1243) Hicri Rebiü'l-evvelinin yirmi dördüncü (1827) Miladi Teşrin-i evvelinin on-beşinci günü düvel-i müttefika (müttefik devletler) donanması Rusya filosunun vürudıyla gelmesiyle bi't-takviye (Navarin) pişgâhında (önünde) tecemmu' ettiler (toplandılar). Şehr-i mezkûrun (ayın) on-dokuzuncu günü (Sir Edvard Codrington) düvel-i müttefika sefain kapudanlarına talimat-ı mukteziyeyi ita ve ertesi yirminci günü bade'z-zeval (öğle) saat bir buçukta muharebeye hazırlanarak râkib olduğu (bindiği) sefineyi bi't-takip limana duhul etmelerini (girmelerini) iş'ar eyledi (bildirdi).

İngiliz admiralinin râkib olduğu (Asya) nam gemi ebila mani boğazdan girip Komandar (kumandan, başbuğ) Tahir Paşa'nın sancağını hâmil olan (taşıyan) kapağa mukabil (karşısında) demirledi. (Cino) namındaki kapak Asya'nın kış tarafına ve (Albiyon) dahi gerisine demirlemişlerdi. Fransız ve Rusya kapakları İngiliz kapaklarını müteakiben sırasıyla demirleyip ileriki hattı teşkil ettiler. Rusya admiral gemisi rüzgâr üzerinde bulunan Mısır gemilerine ve sefâin-i sairesi rüzgâr altına taksim olunmuşlardı. Firkateynler dahi kapakların gerisinde ve beynlerindeki açıklığa demirleyip ikinci hattı teşkil ettiler Sefâin-i sağire (küçük gemiler) ise ateş gemilerine nezarete tayin olunmuşlardı. Donanma tamamıyla birleştirildikten sonra Fransızlar tarafından ateş gemileri üzerine tüfenk endahat olunmaya (atılmaya) başlandığından bi'l-mukabele bağteten (ansızın) her cihette muharebeye ibtidar olundu (başlandı). İngiliz tarihleri (Daratmot) nam firkateynin kapudanı (Foloves) tarafından Osmanlı kumandanına sefâretle gönderilen filikanın avdetinde (dönüşünde) Muharrem Bey gemisinden üzerlerine ateş olunarak (edilerek) mezkûr filikaya memur olan Yüzbaşı (Fitjeroy)'un katl olunması (öldürülmesi) üzerine muharebeye bed'en olunduğunu (başlandığını) tahrir ve beyan etmişlerdir. İngiliz kumandanının râkib olduğu (bindiği) Aysa nam gemi Tahir Paşa gemisiyle muharebeye tutuşmuş ve Muharrem Bey gemisi dahi Asya üzerine ateş etmekte bulunmuştu. Dört saat kadar devam eden muharebede Tahir Paşa ve Muharrem Bey gemilerinden her ikisi de Asya'nın **meza-borda** ateşiyle pek ziyade hasar-dide olup ale'l-ekser topları körlenmiş ve Muharrem Bey'in râkib olduğu sefinenin zinciri kırılıp Rüzgâraltı sahiline düşmüştü. Fakat ikinci hatta bulunan Osmanlı gemileri son dereceye kadar bahadırâne muharebe edip, Asya'yı pek ziyade rahnedar etmiş (yaralamış) ve mancanı (su ambarı) direği güverteye düşüp anında topları körlenmiş ve çok taifesi telef olmuştur. Diğer İngiliz kapağı (Cino) dahi Osmanlılar tarafından olunan (yapılan) ateşle harap olmuş ve kapudanı (Besard) bir çifte gülle isabetiyle katl olunmuştur (öldürülmüştür). Albiyon ile muharebe eden altmış-dört toplu (Fevz-i Nusret) nam firkateyn musirâne ve fedakârâne muharebe edip nihayet ateş alarak mehib (korkunç) bir surette patlamıştır. Akşam karanlığı çökünceye kadar muharebeye devam etmiş ve o leyle-i pürveyl'de ta-be-sabah (sabaha kadar) yanan gemilerin alevi semayı istiab etmişti (kaplamıştı).

Lütfi tarihinde beyan olunduğu üzere Navarin'de mevcut olan elli-iki kıt'a sefâin-i hümayundan on-dört kıt'ası gark ve otuz-altı kıt'ası muattal kalmış ve pek çok efrâd ve ümerâ telef olmuş ise de isimlerini ve sergüzeşlerini (maceralarını) öğrenmek mümkün olamamıştır. Ertesi günü düvel-i müttetika donanması limandan dışarı çıkmış ve kalan gemilere de ateş verilip ihrak olunmuştur (yakılmıştır). Bu haber-i dehşet eser İbrahim Paşa'ya (Arkadiye) kazasının (Zorca) karyesinde vâsıl oldukda (köyünde ulaştığında) derhal Navarin'e gelerek Tahir Paşa ile Muharrem Bey'i ve hayatta kalan ümerâ-yı bahriyeyi cem' ile (toplayarak) lede'l-istintak vuku'u hali (1243) Hicri senesi Rebiü'l-ahir'inin yedisi (28 Ekim 1827) tarihli tahriratıyla (yazısıyla) Bâb-ı Âlî'ye arz eylemişti. Bu vak'a-i müellimeden (acı veren olaydan) sonra İngiliz admiralinin "Muharebenin vuku'una asla rızamız yok idi. Bu hadiseye Osmanlılar sebep oldu" gibi vâki olan sözleri hakikatten pek uzaktır. Donanma-yı hümayunun lenger-endaz (demirli) olduğu limana harbe müheyya (hazır) buldukları halde girip kalelerden hiç müdafaa görmemeleri Osmanlıların efkâr-ı musâfat pervânelerini (saf ve hâlis dostluklarını) ispata delil-i kâfidir.

(1243) Hicri senesi Zilkade'sinin altıncı (20 Mayıs 1827) (1827) Miladi Mayıs'ının dokuzuncu günü ilan olunan Rusya muharebesinde donanma-yı hümayunun noksanı bahren (denizden) hiçbir tarafta harekât-ı harbiye icrasına (savaşılmasına) müsait değildi. Bahr-i Siyah'da (Karadeniz'de) on-altı kapak ve o kadar firkateynden ibaret bir Rusya donanması serbest seyr ü seyahate (gezmeye) meydan bulmuş, ale'l-husus (1828) Miladi (1243) Hicri senesinde Varna'nın ablukasında donanmalarının hâkimiyetinden istifade etmişlerdi. Bununla beraber Balkan'ı tecavüz eden Rusya ordusunun erzak ve mühimmatı donanma-yı mezkûr vasıtasıyla (Burgaz)'a nakil olduğundan ordu sebük-bar (yükü hafif) olarak sür'atle harekete meydan bulmuştu. (1243) Hicri senesinde Yeniçeri Ocağı'nın itfasından (söndürülmesinden) sonra her mahalde tanzim-i asâkir-i cedideye ibtidar (yeni asker istihdamına başlamış) ve bu meyanda asâkir-i bahriye dahi ıslah olunarak, inşaat-ı bahriye hususuna sarf-ı mâ-hasal-ı iktidar olunmuştu (kuvvet harcanmıştı).

(1247) Hiçri (1831) Miladi senesinde Mısır vakası üzerine Kapudan-ı Derya Damad Halil Paşa kumandasında Bahr-i Sefid'e (Akdeniz'e) çıkarılan donanma-yı hümayunun iki üç anbarlı iki kapak on-iki firkateyn, on-dört korvetle cem'an otuz-yedi kıt'a sefâin-i cesime-i harbiyeden ibaret bulunması az müddet zarfındaki terakkiyat-ı cesimeyi izhara (büyük ilerlemeyi göstermeye) bir miyâr (ölçü) olsa gerektir.

Çeşmeli Hasan Paşa ve Şükrü Paşa ve İbrahim Paşa kumandasında üç firkaya münkasım (bölünmüş) olan işbu donanma bir vakitler (Kıbrıs) ve (Mersin) ve (Antalya) sahillerinde geşt ü güzâr ile (gezip dolaşarak) Finike Körfezinde birkaç ufak karakol gemileri Mısırlılar tarafından zabt olduğu (ele geçirildiği) meşhurdur.

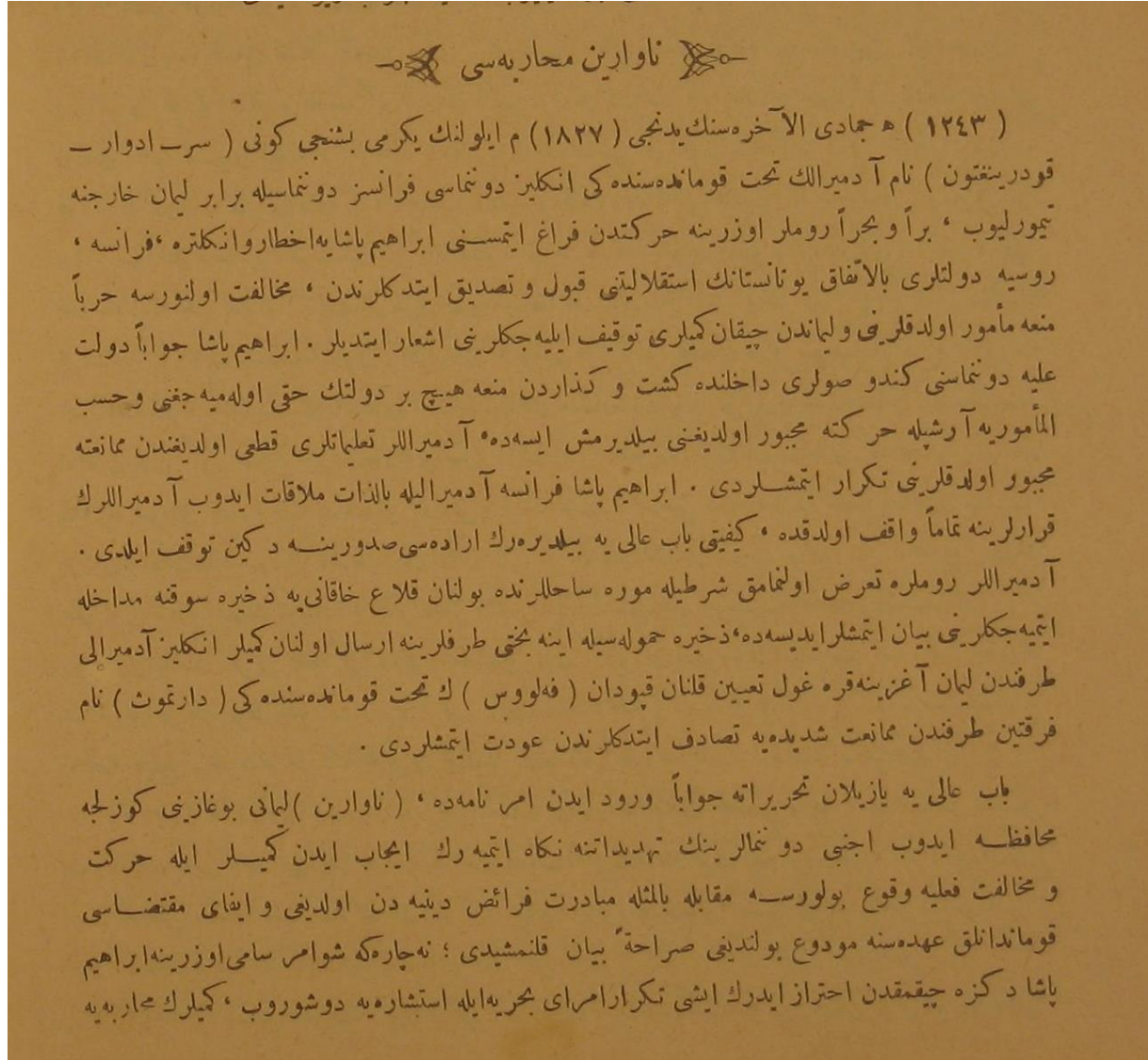
(1251) Hicri (1835) Miladi tarihinde Kapudan-ı Derya Çengeloğlu Tahir Paşa kumandasında denize çıkan donanma-yı hümayun İşkodra⁹ valisinin isyanı üzerine bir vakitler Arnavutluk sahillerinde dolaşmış ve Fransızların (Cezayir)'e tecavüzlerinde (Tunus) sevâhiline (sahillerine) gönderilmişti.

(1253) Hicri (1837) Miladi senesinde Tahir Paşa Trablus muhafızı tayin olunup Ahmed Fevzi Paşa Kapudan-ı Derya olmuş ve yirmi-dört kıt'a sefâin-i cesimeden (büyük gemiden) ibaret olan donanma ile denize çıkarılmıştı. Böyle bir cesim (büyük) donanmanın hedef-i azimeti Cezayir suları olması ihtimaline mebni (den dolayı) Fransa sefareti tarafından izahat talep

⁹ İşkodra (Arnavutça: Shkodra, Osmanlıca'da İskenderiye-i Arnavud olarak da bilinir) Arnavutluk cumhuriyetinin en eski yerleşim merkezlerinden biri olan İşkodra aynı zamanda ülkenin kuzey kesiminin en önemli sanayi ve kültür merkezidir. <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0%C5%9Fkodra>

olunması, donanma-yı hümayunun nazar-ı ehemmiyeti davet edecek bir derecede kuvvetli bulunmuş olduğuna delil idi.

(1255) Hicri Rebiü'l-ahirin sekizinde (1839) Miladi Haziran'ının on dokuzuncu (19 Ağustos 1839) günü¹⁰ Sultan Mahmud-ı Adli dar-ı bekâ'ya (ahirete) irtihal edip (göçüp) Sultan Abdülmecid Han-ı Gazi ziyade gâileli (sıkıntılı) bir zamanda taht-ı saltanata cülus eyledi (tahta çıktı).

¹⁰ Tarih çeviricide yapılan çeviriler yazıda verilen Miladi tarihi tutmuyor.

الویرشلی و کافی اولدیغندن بختله مضابطلر تنظیم ایتدیروب، در علیه به ارسال و مضابط مذکورده کندوسی هر در لوفدا کارلغه حاضر ایسه ده فنون بحریه ده معلوماتی اولدیغنی جهته مشاوره به مجبور اولدیغنی علاوه و اشعار ایتشیدی . بوندن صکره دول متفقه دو نتماسی حقه ده معاملات دوستانه اجرا سندن اصلا انحراف اولنماسنی طاهر پاشا ایله محرم بکک توصیه و تنبیه ایدوب ؛ امور بریه بی رؤیت ایچون موره داخلنه عزیمتله دو نتمایی بو حال اوزره لمانده ترك ایتدی . ابراهیم پاشا مفارقت ایتدکده ، مصر دو نتماسنده مستخدم فرانسز ضابطلرینک فرانسه آد میرالی طرفندن آلدقاری مکتوبلرده ، عثمانلور ایله محاربه مقرر اولدیغندن ترك خدمتله عودت ایتلری اشعار اولنمشیدی . ضابطان مومی الهمک عزیمتی اوزرینه مصر دو نتماسی قوماندانی اولان محرم بک فرانسز آد میرالنه ترجمان ارسالله اجنبی دو نتمالرینک حال و حرکتلری امنیتی سلب ایتدیکندن لیانه کیر ماملرینی تبلیغ ایتشیدی ؛ بوتلیغات محاربه بی تعجیل ایتدی . ایرتسی کونی وقعه مؤسسه وقعه کلدی .

○ ناوارینده بولنان دو نتمای هایون ○

اسامی سفائن	عدد طوپ
کوه روان	۸۰
برج ظفر	۷۴
فاتح بحری	
فوز نصرت	۶۴
قاعد ظفر	
کیوان بحری	۴۸
فیض معراج	
مجرای ظفر	
فرقتین ۱۰	۴۲
قروت ۱۴	۲۲
بریق ۵	۱۰

○ مصر دو نتماسی ○

فرقتین ۴	۴۸
قروت ۳	۲۲
بریق ۴	۱۰
غولت ۲	۶
آتش کبسی ۳	۰

انگلینز دوئیماسی

اسامی سفائن	عدد طوپ
آسیا - وایس آدمیرال سر (ادوارد - قودرینگتون) قبودان ادوارد - فارزون	۸۰
جنو	} ۷۴
آلبیون	
قبودان (جون - آئومی)	۴۶
» طوماس - فلووس	۵۰
» جیمس - موت	۴۸
» غاون - هاملتون	۲۸
» فرد اسپنسر	

(روس) نام قروت واوج بریق وبر قوطره دخی موجود ایدی .

فرانسز دوئیماسی

سره نه - ریر آدمیرال . دوریفی	۶۰
تریدنت	۸۰
اسپیون	۷۸
برهسلیو	۸۰
آرمیده	۴۸
۲ قروت	۲۸

روسیه دوئیماسی

اسامی سفائن	عدد طوپ
آزوف - ریر آدمیرال هایدین	۸۰
غارغون	} ۷۶
آزاکیال	
عکساندر نووسکی	۴۸
قسطنظین	} ۳۶
پرووسکی	
الینا	
قاسطور	

دول ثلثه یونان مسأله سنک مطلوبیری وجهله بترلمسنی بالدفاعا باب عالی به عرض ایدوب موافق بر جواب آله مدقلریخی ویدی سنهدن بری اختلاک امتدادیله تحدث ایدن امنیتمز لکک آرقه سی آلمق

قابل اوله مدیغنی بهانه ایدرک دولت علیه دونمسانک ضبطنی تصمیم ایشلر ایدی . اهمیت مصلحتنه ابراهیم و طاهر پاشا واقف اولمش و دونمسانک لیانده بولمسنه ، بوغاز قلعه لرینک تحکیمیه یله دشمنک ایجرویه دخولنه میدان ویرلامسی خصوصنه ابراهیم پاشا رأی ویردیکی حالدده ؛ طاهر پاشا لیانده توقف ایتمک دونمسانک کافه شعورنی موجب اوله جفنی وکیلر لیاندن چیقوب یلکن اوزرنده بولورلر ایسه ، تلفات اولسه ده چوننی سلاحت بولمق مأهول اولدیغنی بیان ایله ابراهیم پاشایه اعتراض ایشیدی . اشبو اختلاف افکار اوزرینه طاهر پاشا ابراهیم پاشانک تحت قوماندانده بولدیغندن خود بخود کیلری طیشاری به چیقارمغه مقتدر اوله میوب ، انحق تحریراً برامر ایستیوب آلمش و فقط لیانک محافظه سیچون بوغازی سد ایتمکده اهال ایلمشیدی .

ناوارین لیانی آلتی میل محیطنده اولوب آغزینی (سفاکتریه) آطه سی سد ایش و تشکیل ایلدیکی بوغاز آلتیوز یارده امتدادنده بولمشدر ؛ بوغازک صاغ طرف ساحلنده یوزیکرمی طوبلی بر استحکام موجود اولدیغنی کی مقابله کی آطه اوزرنده دخی استحکاملر وار ایدی . جزیره مذکورنه کورنه کورنه منتهمای شمالیسی اوزرنده بولنان استحکام دخی لیانه حاکم ایدی . دونمای هایون لیانک کیروسنه یارم آی شکلنده تیمورلمش و آلابانده لری بوغازه ناظر بولمشیدی . ایکنجی خطی تشکیل ایدن کوچک کیلر ایسه بیوک کیلر بیننده کی مسافه نی طولدرمشردی ، بوغاز مدخلنده بالکنر آتش کیلری بر اقلمشیدی .

(۱۲۴۳) هریبع الاولک یکریمی دردنجی (۱۸۲۷) م تشرین اولنک اون بشنجی کونی دول متفقده دونمسانی روسیه فیلوسنک ورودیهه بالتقویه (ناوارین) پیشکاهنده جمع ایتدیله . شهرمد کورک اون طقوزنجی کونی (سرادوارد - قودرینقتون) دول متفقه سفان قبودانلرینه تعلیمات مقتضیهی اعطا و ایرتسی یکرمنجی کونی بعد الزوال ساعت بر بچقده محاربه به حاضر لته رق را کب اولدیغنی سفینه نی بالتعقیب لیانه دخول ایتلرینی اشارت ایلدی .

انکلین آد میرالنک را کب اولدیغنی (آسیا) نام کمی بلا مانع بوغازدن کیروب قوماندان طاهر پاشانک سنجاغنی حامل اولان قباغه مقابل دمیردی . طاهر پاشا قالیوننک اسکله طرفنده ایچریکی خطده دخی محرم بکک را کب اولدیغنی قباغ لنگر انداز ایدی . (جنو) نامنده کی قباغ آسیانک قیج طرفنه و (آلیون) دخی کیریسنه دمیلمشردی . فرانسوز روسیه قباغ لری انکلین قباغ لرینی متعاقباً صره سبله دمیریوب ایلریکی خطی تشکیل ایتدیله . روسیه ادمیرال کیسی روزکار اوزرنده بولنان مصر کیلرینه و سفان سائره سی روزکار آلتنه تقسیم اولمشردی ؛ فرقتینار دخی قباغ لری کریننده و بینلرنده کی آچیلغه دمیریوب ایکنجی خطی تشکیل ایتدیله . سفان صغیره ایسه آتش کیلرینه نظارته تعیین اولمشردی . دونماتامیه برلشدرلد کدنصرکه فرانسوزلر طرفندن آتش کیلری اوزرینه تفنک انداخت اولمغه باشلادیغندن بالمقابله بفته هر جهسته محاربه به ابتدار اولدی . انکلین تاریخلری (داراموث) نام فرقتینک قبودانی (فه لووس)

طرفندن عثمانی قوماندانہ سفارتلہ کوندر بلان فلکک نك عودتندہ، محرم بك کیندن اوزر لرینہ آتش اولنہرق مذکور فلکک یہ مأمور اولان یوزباشی (فیت زہروی) ك قتل اولنسی اوزرینہ محاربه یہ بدأ اولندیغنی تحریر و بیان ایتمشدر . انکلین قومانداننك راكب اولدینی اسیا نام کی طاهر پاشا کیسیلہ محاربه یہ طوشمش و محرم بك کیمی ذی آسیا اوزرینہ آتش ایتمکدہ بولنمشیدی . درت ساعت قدر دوام ایدن محاربه دہ ظاہر پاشا و محرم بك کیلرندن ہر ایکسیدہ آسیانك مزہ بوردہ آتشیلہ بك زیادہ خسار دیدہ اولوب علی الاکثر طوپلری کورلنمش و محرم بك راكب اولدینی سفینہ نك زنجیری کیسیلوب روزکار آلتی ساحلنہ دوشمشیدی . فقط ایکنجی خطدہ بولنان عثمانلی کیلری صوگ درجہ یہ قدر بہادرانہ محاربه ایدوب ، آسیایی بك زیادہ رختہ دارا ایش و منجانہ دیرکی کو کر تہ یہ دوشوب آنکدہ طوپلری کورلنمش و چوق طائفہ سی تلف اولمشدر . دیگر انکلین قباغی (جنو) دخی عثمانلیلر طرفندن اولنان آتشلہ خراب اولمش و قپودانی (بسارد) بر چفته کلہ اصابتلہ قتل اولمشدر . آلیون ایلہ محاربه ایدن آتمش درت طوپلی (فوز نصرت) نام فرقتین مصرانہ و فداکارانہ محاربه ایدوب نہایت آتش آلهرق مہیب بر صورتدہ پانامشدر . اقسام قرانگی چو کنجہ یہ قدر محاربه دوام ایش و اولیل پرویلدہ ، تابصباح ینان کیلرک علوی سپاہی استیعب ایتمشیدی . لطفی تاریخندہ بیان اولدینی اوزرہ ناواریندہ موجود اولان الی ایکی قطعہ سفان ہایوندن اون قطعہ سی غرق و اوتوز الی قطعہ سی معطل قالمش و بك چوق افراد و امرا تلف اولمش ایسہ دہ اسملری سیر گذشتری اوکرنگک ممکن اولہ مامشدر . ایرتسی کونی دول متفقہ دو تماشی لیماندن طیشاری چیقمش و قالان کیلرہ دہ آتش ویریلوب احراق اولنمشدر ! بو خبر دہشت اثر ابراہیم پاشایہ (ارقادیا) قضاسنك (زورجہ) قریہ سندہ واصل اولدقدہ ، در حال ناوارینہ کلہرک طاهر پاشا ایلہ محرم بکی و حیاتدہ قالان امرای بحریہ یی جمع ایلہ لدی الاستطاق و وقوع حالی (۱۲۴۳) ھ سنہ سی ربیع الآخر کیلرک دیدسی تاریخلی تحریر اتیلہ باب عالی یہ عرض ایلمشیدی . بووقعہ مؤلہ دن صکرہ انکلین ادمیرالنك « محاربه نك و وقوعہ اصلارضا من یوق ایدی ، بو جادہ یہ عثمانلیلر سبب اولدی » کبی واقع اولان سوزلری حقیقتدن بك اوزا قدر . دونمای ہایونك لنگرانداز اولدینی لیمانہ حربہ مہیا بولندقلری حالہ کیروب قلعلر دن ہیج مدافعہ کور ماملری عثمانلیلرک افکار مصافات پروزانہ لرینی اثباتہ دلیل کافیدر .

(۱۲۴۳) ھ سنہ سی ذی القعدہ سنك آلتنجی (۱۸۲۷) م مایسنك طقوزنجی کونی اعلان اولنان روسیہ محاربه سندہ دونمای ہایونك نقصانی بحرأ ہیج بر طرفدہ حرکات حربیہ اجراسنہ مساعد دکلدی . بحر سیاہدہ اون آلتی قباغ و اوقدر فرقتیدن عبارت بر روسیہ دو تماشی سربست سیر و سیاحتہ میدان بولمش ، علی الخصوص (۱۸۲۸) م (۱۲۴۳) ھ سنہ سندہ وارنہ نك ابوقہ سندہ دونمالرینك حاکیتدن استفادہ ایتمشدری . بونکلہ برابر بالقانی تجاوز ایدن روسیہ اردوسنك ارزاق و مہاتی دونمای مذکور واسطہ سیلہ (بورغاز) ، نقل اولندیغندن اردو سیکبار اولہرق سرعتلہ حرکتہ میدان بولمشیدی .

(۱۲۴۳) ھ سنہ سندہ یکچیری اوجانگک اطفا سندن صکرہ ہر محللہ تنظیم عسا کر جدیدہ یہ ابتدار

و بو میانه عساکر بحریه دخی اصلاح اوله رق ، انشا آت بحریه خصوصه صرف ما حصل اقتدار اولمشیدی .

(۱۲۴۷) هـ (۱۸۳۱) م سنه سنده مصر وقعه سی اوزرینه قبودان دریا داماد خلیل پاشا قومانده سنده بحر سفیده چیقاریلان دونمای هایونک ایکی اوچ انبارلی ، یدی قپاق ، اون ایکی فرقتین ، اون درت قروتله جمعاً اوتوز یدی قطعه سفائن جسیمه حربیه دن عبارت بولنمسی آ ز مدت ظرفنده کی ترقیات جسیمه بی اظهاره بر معیار اولسه کر کدر .

چشمه لی حسن پاشا و شکری پاشا و ابراهیم پاشا قومانده لرنده اوچ فرقیه منقسم اولان اشبو دونما بر وقتلر (قبریس) و (مرسین) و (انطالیه) ساحلرنده کشت و کذار ایله فیکه کورفرزنده بر قاچ اوافق قره غول کیلاری مصر لیاظ طرفندن ضبط اولندن بی مشهوردر .

(۱۲۵۱) هـ (۱۸۳۵) م تاریخنده قبودان دریا چنکل اوغلی طاهر پاشا قومانده سنده د کزه چیقان دونمای هایون اشقودره والیسنک عصیانی اوزرینه بروقتلر ارن اوودلق ساحلرنده طولاشمش وفرانسزلرک (جزایر) تجاورلرنده (تونس) سواحلنه کوندرلشیدی .

(۱۲۵۳) هـ (۱۸۳۷) م سنه سنده طاهر پاشا طرابلس محافظی تعیین اولنوب ، احمد فوزی پاشا قبودان دریا اولمش و یکریمی درت قطعه سفائن جسیمه دن عبارت اولان دونما ایله د کزه چیقارلشیدی . بویله بر جسیم دونمانک هدف عزیمتی جزایر صولری اولمی احتمالنه مبنی فرانسه سفارتی طرفندن ایضاحات طلب اولنمسی ، دونمای هایونک نظر اهمیتی دعوت ایده جک بر درجه ده قوتلی بولنمش اولدیغنه دلیل اییدی .

(۱۲۵۵) هـ ربیع الآخرک سکنزنجی (۱۸۳۹) م حزریرانک اون طقوزنجی کونی سلطان محمود عدلی دار بقایه ارتحال ایدوب سلطان عبدالحمید خان غازی زیاده غائله لی بر زمانده تحت سلطنته جلوس ایلیدی .

محمد علی پاشا ، عبدالحمید خان ، غازی